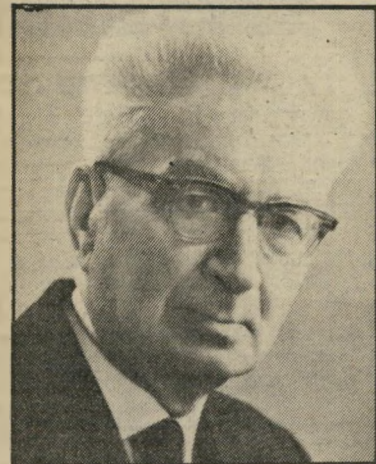

מי מריבה סופה של נחלת אונגרפלד

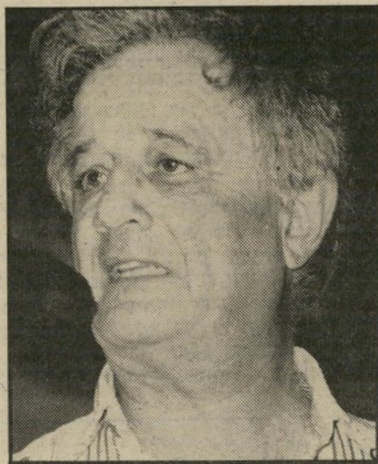
* סי' יזהר ו"זרם העובדים" * כיצד

נעלמה לה ההשראה לעצמאות ישראל

ישנם סוגי דיבוק שונים עלי-אדמות. דיבוק יוצא-דופן היה הדיבוק של משה אונגרפלד, מנהל בית ביאליק, שהלך לאחרונה לעולמו. קרוב לחמישים שנה ניהל אונגרפלד את בית ביאליק, כשהוא שומר ומגונן על מורשתו של ביאליק מעניינים מוזיקה. הוא מנע במשך שנות דור את חשיפת מסיכת יחסיו של המשורר הלאומי עם הצהרית איראן, ושאר "שובבויות" שביאליק התהדר בהן בחייו, ואילו אונגרפלד סגר עליהן במגעול אחרי מותו. בשנים האחרונות הפך בית-ביאליק לשדה-מירוצים של עכברים ועכברושים, כאשר עיריית תל-אביב נושאת בנטל האחריות לכך, כי אונגרפלד היה שכיר העיריה, שלא שעה לתקשיר ולמחשבה אודות יציאה

מביא-השראה הזו יו"ר קשקשן ועסקונה

מוחנך-דור יזהר מה הוא עושה בכנסת

לגילמאות, ככל האדם. עכשיו, משמת משה אונגרפלד, אולי תשוב עטרת בית-ביאליק ליושנה, והמקום ייהפך למוסיאון של ממש לזכר המשורר, מבלי שישימו במקומו של אונגרפלד, אונגרפלד נוסף.

טעם מר של צביעות עלה בפי, למיקרא מסתו חסרת-הגבול ורבת-המימדים של הסופר סי' יזהר איך אבד, זרם העובדים (ראה אור בדבר, 3 באפריל). בדומה לעשרות מאמרים אחרים בנושאים שונים שבהם מציף יזהר בשנים האחרונות את מוספי השבת, כתחליף לכתיבה ספרותית שדומה כי הרפה ממנה. הרי שמאמר ארוך ומייגע זה הוא מסה אפולוגטית המכסה על חטאי עצמו. הוא כותב בראש מסתו: שים כוח חיצוני לא פירק את זרם העובדים, כשם ששים כוח חיצוני לא פירק את תנועת הנוער החלוצית. מה שביטל את זרם העובדים היה תהליך חברתי פנימי, תהליך של התמוטטות פנימית. כמו בגזע עץ נכוב... יזהר שוכח פרט אחד וקטן, והוא רויד בן-גוריון, מי שביטל את זרם העובדים בראשית שנות החמישים והעדיף את הממלכתיות החינוכית המתנוונת. בצד זרם דתי, כאשר מתוך הזרם החינוכי הממלכתי הוא סילק גם את תנועות הנוער החלוציות. יזהר שוכח גם להזכיר שבאותן שנים הוא ישב בכנסת כנציגם של בני הדור הצעיר, כשירו הזקנה התרוממה שוב ושוב באותן הצבעות כנסת, שהביאו לביטול זרם העובדים וסילוק תנועות הנוער החלוציות מתוך בתי-הספר.

אל מבקרי הסיפורת העברית החדשה הצטרף באחרונה יו"ר הכנסת מנחם סבידור, שנאם בטקס שנערך במישכן הכנסת במלאת 10 שנים למותו של הסופר חיים הזז. סופר הארץ שדיווח על כינוס זה (9 במרץ) ציטט מדברי סבידור: "עם הפתילות של הזז נעלמה מבינינו ההשראה שהולכה לעצמאות ישראל... ואני חשבתי לתומי, שההשראה לעצמאות ישראל היא קצת יותר מסופר בינוני, יו"ר כנסת קשקשן ועסקונה פוליטית וספרותית שעורכת בנקט בכנסת, אוכלת עוגות, לוגמת קפה ואומרת דיברי הבל.

על היהדות לאחר החורבן בשאלת תפיסת הגאולה, שמותיו של "המשיח" וסב-לחתי.

לסיכום, סיפרו המנומנטאלי של פרופ' אורבך אינו ספר שנועד למאמינים בלבד, ויש בכוחו לפרוש עולם ומלואו גם לפני היהודי החילוני. עולם העשוי להעניק לו מעט הבנה, בצד הלא-מסורף של היהדות, הצד ההומאני והערכי שלה. שפרופ' אורבך הוא אחד מנציגיו הבולטים. הקריאה כי סיפרו של אורבך מפענחת במישור הפנימי שלה, מעט מאותה פרשת-דרכים שבה ניצב העם היהודי כיום, במדינתו, במאבק על עתידה ותדמיתה. ספר מומלץ ביותר, שהקריאה בו מתארכת, הן בשל היקפו ותוכנו, והן בשל השקפת העולם-ומלואו נוסח פרופ' אורבך, שהוא מאחרוני החכמים ובעלי-המסר של דורנו.

המוליך לטעמים של יסורים. אורבך מתמודד גם במידות הדין והרחמים, כוחה של תשובה, המאבק שבין שני היצרים, יצר הרע ויצר הטוב, צדיקים ורשעים. בחלק האחרון של סיפרו פורש אורבך את "עם ישראל והכמיו", שם הוא מבודד את ישראל ותורתו מעמים אחרים, מבהיר את השוני שבין בחירה לגיוור ואת מכלול ההסברים לפיוורו של עם ישראל. בחלק זה של הספר, מצויים כמה ניתוחים מבריקים אודות מעמדם של חכמים בימי חשמונאים, דמותו של הלל ופעולתו והנהיגתם של החכמים אחרי חורבן בית שני, המאבק שקדם לחורבן בית הלל ובית שמי.

בפרק האחרון, על הגאולה, בוחן אורבך את רעיון הגאולה, הספרות האפוקליפטית, האמונה בתחיית המתים, התמורה שעברה

לדורות הבאים. אחד מספרים אלה הוא סיפרו של פרופ' אפרים א' אורבך חז"ל — פרקי אמונות ודעות — שמהדור זה חדשה שלו ראתה אור באחרונה. אחרי שבחמש השנים האחרונות נמכרו כמה עשרות אלפי עותקים מספר זה.

ספר מחקר זה עניינו כמאמר מחברו "בתיאור דיעותיהם ואמונותיהם של התנאים והאמוראים ובהסברתן על רקע מצב-אות חייהם ופסיכיתם". הספר פותח בחקר תולדות האמונות והדעות של חז"ל, ומו"לך אל התבססות הרעיון המונותאיסטי של היהדות ואל התפתחות רעיון השכינה. אורבך בוחן את כוונתו "מקום" וה"שמיים", והתבססותו של ערך האלוהות בגירסתו היהודית. בשלב זה הוא פותח בעיון משהו של רעיון "כוח" האלוהות ובחינתו בין אלי יוון לעומת "האל" המקראי. המאבק בין אל אחד ובין פולחן הפסילים.

בפרק השישי של הספר, הכישוף והנס, יורד אורבך למעמקי שאלת "המאגיות השונות", הפצתן בשכבות הנחשלות והשפעתן על חכמי הדור. הוא בוחן את שאלת ה"נסיים" וביטויים כממחיש ל"גבורת ה'". אורבך, מביא סידרת דוגמות מכתבי-העבר בגבול הכישוף והנס, בליווי פרשנות, כמו הסיפור הבא: "הקשר שבין הנס לבין תורת הגמול בולט בסיפור אחר על ר' חנינא בן דוסא: 'ת"ר: מעשה כבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול, ובאו והודיעו לרבי חנינא בן דוסא שעה ראשונה אמר להם: שלום. שנייה אמר להם: שלום. שלוש. שית אמר להם: עלתה... אמרו לו: נביא אתה? אמר להם: לא נביא אנוכי ולא בן נביא אנוכי, אלא דבר דבר מתקם בו יכשל בו ורעו?... הנס הכרחי כדי להוכיח את צדקת ה'".

אורבך מכשיר ובוחר את "כוח השם", שבוועות והשבעות בשם, שימוש בפא" פירוסים מאגיים, קמיעות ופטר "סוד השם המפורש". תחת הכותרת פמליא של מעלה הוא בוחן את סיפורי המלאכים במסורת היהודית, פשר שמות המלאכים, מצבם במעמד הר סיני. אחר שב אורבך ל"מי שאמר והיה העולם". תוך שהוא בוחן את הגירסות והפירושים השונים בדבר סדר הבריאה, ומכאן עובר לעסוק ב"אדם" כתכלית הבריאה, תוך שהוא בורר שאלות ביחס שבין הגוף לנפש.

תחת הכותרת על ההשגחה מפרט אורבך את התפתחות רעיון היהודי בדבר "צימצומו של השכר לעולם הבא" ואל ההבדלים שבין "תורה שכתב" ו"תורה שבעל-פה". במסגרת זו מפרט, מנתח

הנה אורבך

עבר, הווה, עתיד

וממין אורבך את נושא ה"מיצות", מקורו, דרכי קיומו, טעמיה ואימוצן כאופן של קבלת עול מלכות שמים, אהבה ויראה.

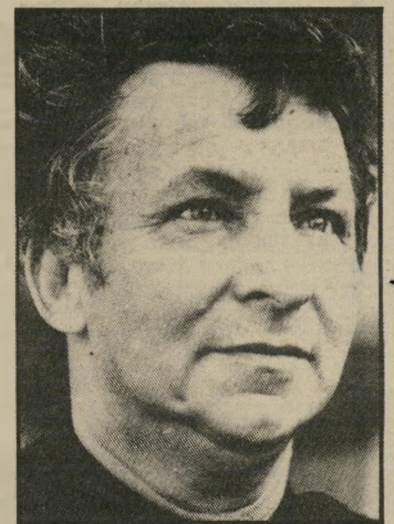
לא נישקד בספר זה עיסוק ב"חשבונו של אדם וחשבונו של עולם", החל ב"חטא של האדם הראשון ותוצאותיו", ובחינת מיכלול הבעיות של "שכר ועונש"

• אפרים אלימלך אורבך — חז"ל — פרקי אמונות ודעות: הוצאת י"ל מאגנס; 714 עמודים (כריכה קשה).

סופר של ממש, הרי שהתואר "סופר" הוענק ליגאל לב בידי המו"ל שלו, על גב עטיפת אסופת הרשימות שלו, שהרי פיעה תחת הכותרת שיכרון חושים". באותו דש מגלה קורא הספרות הישראלי הנידה: "מבקרים של העיתונות העולמית, מהניו-יורק סיימס שבארה"ב ועד ה"טיימס" הלונדוני וה"שפיגל" הגרמני, זיכו את ספריו בביקורות חיוביות... מה שחסר כאן, הן הביקורות החיוביות של העיתונות המקומית.

שיכרון חושים אינו ספרות, וספק אם הוא ראוי לביקורת ספרותית. הקובץ הוא אסופה של רפרוטיות שדופות של יגאל לב בחיבור, על אנשים צעירים, בעברית קלוקלת למדי, נטולת כל ערך ספרותי. הרפרוטיות של יגאל לב מספרות על נער השודד את תכשיטי אמו, על נערה שחיללה את כבודו וכבוד משפחתה, סמים, נוער, נוער ונוער.

כותרתו סיפוריו של יגאל לב הם עיבוד לשמות סרטים יהודיים קורצים ברוי, הוסף אצלו להדומים קורצים באפילה, בית קטן בערבה לבית קטן במושבה, משיי

עיתונאי לב

ומיות שמוחות ושדופות

מה בלתי-אפשרית נשאר אצל לב משימה בלתי-אפשרית ועוד כהנה וכהנה.

כל הדמויות ברפרוטיות של יגאל לב שטוחות ושדופות, חסרות נשמה וא" מינות: "יש לה זוג צמות. מדים כחור-לום של נימנזיסמית. שתי עיניים כחולות גדולות..." וזל וכדאי יותר לשלם אגרת טלוויזיה ולראות את הדראמות הזולות מתקתקות שאותן הוא משבץ בעלילותיו. לסיכום, קובץ הרפרוטיות של יגאל לב משעמם, רדוד, לקוי בלשונו וניקרא כמו היה העתקת-שמש לסדרות טלוויזיה מסוג גימ"ל. למרות המלצתה של המו"לית שלו, שולמית מוסקלנה, שציפרה לי עותק שנישלה אלי: "רצ"ב ספר חדש, שהופיע בומים אלה, שהוא ללא ספק ספר חינוכי לנוער..." אין ספק שהספר הוא חינוכי: יש בכוחו לחנך כיצד לא לכתוב סיפורים.

שיכרון חושים הוא בבחינת שיכרון חושים של עיתונאי, שהחליט להדיבוק לעצמו בכל מחיר תווית של סופר. עשרות אלפי המלים (באותיות גדולות עם רו"ר חים כפולים), אין בכוחו להעניק לו עטרת זו. הספר פשוט אינו מומלץ לקריאה.

עיון

אורבך

בעוד שרוב דבריי-הדפוס המודפסים בישראל הם בבחינת דבריי-הדפוס המודפסים לשעה, מועטים הם הספרים המודפסים

• יגאל לב — שיכרון חושים; הוצאת אדר; 223 עמודים (כריכה קשה).